

Hodnotenie výsledkov strešnej kultúrnej politiky

Prvá edícia¹, 22.12.2022

„Cudzie nechceme, svoje si nedáme“

- Strešná kultúrna politika má prinášať celkový pohľad na to, aký dopad má všetkých 19 sektorových a prierezových kultúrnych politik² z pohľadu regulovaných či dotovaných kultúrnych služieb a produktov na obyvateľov Slovenska.
- **Hlavným cieľom strešnej kultúrnej politiky je tvorba, prezentácia, výskum a uchovávanie umenia, kreatívneho priemyslu a kultúrneho dedičstva, ktorých výsledkom je kvalitná a dostupná umelecká a kultúrna ponuka a pozitívne spoločensko-ekonomické dopady kultúry.**
- Slovenskej kultúre sa za tridsať rokov samostatnosti nepodarilo prispieť k vybudovaniu sebavedomej spoločnosti, ktorá si dôveruje a ktorá sa nebojí otvoriť sa sebe a svetu. To sa dá vysvetliť aj nízkou mierou spoločenskej súdržnosti a dôvery, keďže platí, že iba 21 % opýtaných súhlasí s tým, že iným ľuďom sa dá veriť. S tým môže súvisieť aj relatívne malá a klesajúca tendencia k občianskej angažovanosti a relatívne nízka miera subjektívneho vnímania kvality života.
- Podobný obraz uzavretosti ponúka aj ekonomický pohľad na kultúru, keďže platí, že podiel HDP kultúry a kreatívneho priemyslu na HDP celej ekonomiky v SR je porovnateľný s českým, hoci s klesajúcou tendenciou, ale obchodná výmena tohto sektoru so zahraničím je na obyvateľa v Česku 4,4-krát väčšia. Slovensko omnoho menej kultúry kupuje zo zahraničia a omnoho menej svojej kultúry do zahraničia vyváža.
- Pre posúdenie ďalších výsledkov strešnej politiky je zároveň nevyhnutné vyhodnotiť verejný záujem v jednotlivých sektorových a prierezových politikách. Ak sa nezmení výkon alebo obsah nástrojov kultúrnej politiky, je možné v dlhodobom horizonte 8 rokov očakávať skôr stagnujúci vývoj strešnej kultúrnej politiky, a teda výsledkov úspešnosti kľúčových indikátorov na predcovidovej úrovni (Tabuľka 1).

Tabuľka 1 Kľúčové indikátory pre vyhodnotenie strešnej kultúrnej politiky a odhadovaný trend vývoja do roka 2030

Indikátor	Popis indikátora	Zdroj SK	Hodnota (rok)	Trend pre rok 2030	Komentár k trendu
1.1 Kvalita obsahu	Počet diel/autorov, ktorí uspeli v medzinárodných súťažiach	MK SR	4 (2020)	4	Hodnota 2020
2.2 Agregátna návštevnosť	Počet návštev kultúrnych podujatí a kultúrnych inštitúcií	KULT	7 799 806 (2020)	22 284 644	Hodnota 2019
3.1 Spoločenská dôvera	Percento populácie, ktoré súhlasí, že iným ľuďom je možné veriť	Európsky výskum hodnôt	21,4% (2017)	21,4%	Hodnota 2017
4.2. HDP	Podiel HDP KKP na HDP celej ekonomiky, v %	Satelitný účet KKP	1,7% (2019)	1,7%	Hodnota 2019
4.5 Export	Export KKP, v mil. EUR	Satelitný účet KKP	220,4 (2019)	242,4	Prognóza na základe vývoja 2012-2019

Zdroj: IKP, odhady pre trendy 2030 vychádzajú z predpokladu, že sa v sledovanom období nezmení výkon ani obsah nástrojov kultúrnych ani iných verejných politik na Slovensku

¹ Vypracovali: Žaneta Turnerová, Marcel Čas, Zuzana Borošová, Michaela Rudyjová, Michal Tóth, Matúš Bieščad, Zuzana Došeková, Andrej Svorenčík. Hodnotenie prešlo interným pripomienkovaním na MK SR.

² Hodnotenie kultúrnych politik vychádza zo zadania opatrenia 8.1 revízie výdavkov na kultúru, viac info dostupných na: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kultúrnej-politiky/ako-vyhodnocovat-dopady-kultury/>

EKONOMICKÉ UKAZOVATELE A NÁSTROJE STREŠNEJ KULTÚRNEJ POLITIKY

- Verejné výdavky na kultúru sa dajú sledovať z troch pohľadov podľa a) funkčnej klasifikácie, b) systému národných účtov, c) kultúrnych politík (Tabuľka 2). Dáta sú spracované za rok 2019 z dôvodu dostupnosti údajov zo Satelitného účtu KKP.
- Verejné výdavky v strešnej kultúrnej politike sa vyhodnocujú podľa kultúrnych politík, pričom v roku 2019 boli vo výške 538 mil. eur (Tabuľka 3). Z toho úhrady za služby verejnosti boli vo výške 83 mil. eur. Výdavky aparátu MK SR na tvorbu a implementáciu politík boli v roku 2019 vo výške 22 mil. eur.

Tabuľka 2 Pohľady na verejné výdavky na kultúru

Typ sledovania verejných výdavkov	2019	Zdroj údajov
Podľa funkčnej klasifikácie COFOG	720 mil. eur	Rozpočtový informačný systém (RIS) – odhadom je možné identifikovať, na akú politiku šli financie pre približne 75% výdavkov, zvyšok tvoria výdavky obcí, ktoré nie je možné identifikovať.
<i>Výdavky MK SR dosiahli v roku 2019 úroveň 351 mil. eur.</i>		
Podľa systému národných účtov	777 mil. eur	SÚ KKP
Podľa kultúrnych politík	538 mil. eur	Kombinácia zdrojov – KULT, RIS, MK SR (dotácie), FPU, KULT MINOR – odhadom je možné identifikovať, na akú politiku šli financie pre približne 90%, pričom existuje približne 10% presah medzi politikami.

Zdroj: IKP

Pozn.: Pri vyhodnocovaní ekonomických ukazovateľov a nástrojov kultúrnej politiky sú verejné výdavky kľúčový údaj. Vzhľadom na komplexnosť týchto údajov je však niekoľko spôsobov, ako ich získať, merať a analyzovať. Rozpočtové dáta, ktoré využívajú delenie podľa funkčnej klasifikácie COFOG, sú dáta skutočného čerpania rozpočtovaných prostriedkov verejnej správy. Systém národných účtov spracúva Štatistický úrad Slovenskej republiky na základe medzinárodnej metódy kombináciou mnohých zdrojov, ktoré sú následne klasifikované podľa CPA a NACE kódov. V prípade analyzovania jednotlivých kultúrnych politík sú potrebné omnoho detailnejšie dáta, a preto sa pri analýze verejných výdavkov podľa kultúrnych politík kombinuje niekoľko zdrojov a pracuje sa s výdavkami, ktoré je možné zaradiť do systému kultúrnych politík.

Pri vyhodnocovaní ekonomických a finančných ukazovateľov kultúrnych politík sa uplatňuje delenie sektorov kultúrneho a kreatívneho priemyslu (KKP) podľa Satelitného účtu KKP, ktoré bolo prispôbené tak, aby sa obsahovo vzájomne prekrývalo s kultúrными politikami³. MK SR spolu s odbornou verejnosťou v priebehu rokov 2021 a 2022 identifikovalo systém 20 relevantných kultúrnych politík. V prvej edícii boli definované ciele a merateľné ukazovatele pre 13 sektorových kultúrnych politík (napr. pamiatkový fond, hudba a pod.) a 2 prierezové kultúrne politiky (Graf 2), pričom ich celospoločenské, ekonomické a kultúrne dopady sledujeme prostredníctvom 1 strešnej kultúrnej politiky (Box 1). V ďalšej edícii sa ráta aj s politikami zameranými na kultúru znevýhodnených skupín, vzdelávanie profesionálov v kultúre, štátny jazyk a komunikáciu a na cirkev. Na jednotlivé oblasti KKP, sú pri hodnotení kultúrnych politík uplatnené dva pohľady:

- **Pohľad na oblasť kultúry ako na sektor KKP:** jednotlivé oblasti kultúry sú definované a sledované podľa NACE kódov. Za každú túto oblasť sú stanovené ekonomické ukazovatele s využitím údajov zo SÚ KKP, alebo iných zdrojov. Členenie oblastí zo SÚ KKP bolo obsahovo prispôbené na oblasti navrhovaných politík.
- **Pohľad na oblasť kultúry ako na oblasť verejného záujmu:** v rámci širšieho pohľadu na oblasti kultúry ako na sektory KKP sú vymedzené a definované užšie oblasti, ktoré naplňajú verejný záujem a teda pri systematizovaní kultúrnych politík je na ne kladený väčší dôraz. Spravidla pre tieto užšie oblasti už v súčasnosti existuje forma podpory. Tieto oblasti kultúry ktoré predstavujú verejný záujem sú v hodnoteniach pre konkrétne kultúrne politiky spresnené, podľa rôzne dostupných parametrov: a) existujúceho zoznamu subjektov, b) umeleckých disciplín c) kultúrnych produktov, d) kultúrnych inštitúcií.

³ Spôsob delenia politík je opísaný podrobne v Prílohe č. 1: Metodika delenia kultúrnych politík a ekonomických ukazovateľov, dostupný na: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturej-politiky/ako-vyhodnocovat-dopady-kultury/>

Kultúrne politiky⁴ sa podľa ročného objemu verejných zdrojov dajú rozdeliť na:

- **Kultúrne politiky s verejnými výdavkami vo veľkom objeme 50 – 70 mil. eur; 6 politik:** pamiatkový fond, múzejný sektor, verejné knižnice, divadlo a tanec, záujmová umelecká činnosť⁵, médiá⁶.
- **Kultúrne politiky s verejnými výdavkami v strednom objeme 8 – 30 mil. eur; 4 politiky:** hudba, audiovizia, tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo, kultúra národnostných menšín.
- **Kultúrne politiky s verejnými výdavkami v malom objeme 0,1 – 5 mil. eur; 5 politik:** literatúra, vizuálne umenie, kultúra znevýhodnených skupín, dizajn, herný priemysel.
- **Kultúrne politiky pre medzirezortné oblasti; 2 politiky:** architektúra (MDV SR – výdavky na verejné zákazky a architektonické súťaže), umelecké vzdelávanie profesionálov v kultúre (MŠVV SR – výdavky na verejné umelecké školstvo - stredné a vysoké umelecké školy).

Celková pridaná hodnota kultúry a kreatívneho priemyslu sa v Satelitnom účte KKP sleduje z 2 pohľadov – odvetví KKP a produktov súvisiacich s KKP. V roku 2019 tvorila pridaná hodnota hlavných odvetví KKP 2 % (1,7 mld. eur) z pridanej hodnoty celej ekonomiky (Tabuľka 3). Tento pohľad je aplikovaný pri hodnotení výsledkov kultúrnych politík, nakoľko poskytuje pohľad za jednotlivé hlavné odvetvia⁷. Avšak pre porovnanie so zahraničím je vo vyhodnotení použitý údaj Satelitného účtu KKP podľa druhej metódy výpočtu pridanej hodnoty, v rámci ktorej je uvádzaná produkcia, resp. pridaná hodnota tvorená len produktmi KKP. Podľa tejto metódy bol v roku 2019 podiel pridanej hodnoty KKP na pridanej hodnote celej ekonomiky 1,8% (1,5 mld. Eur)⁸.

Tabuľka 3 Ekonomický box - Strešná kultúrna politika, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. Eur	538 371	Kult, RIS, FPU, KULT MINOR
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	50 489	Kult, MK SR, SGDA, Satelitný účet KKP
Právnické osoby	9 267	Kult, MK SR, SGDA, Satelitný účet KKP
Fyzické osoby	8 552	Kult, MK SR, Satelitný účet KKP
Import, dovoz v tis. Eur	329 762	Satelitný účet KKP (hlavné produkty KKP)
Export, vývoz v tis. Eur	219 057	Satelitný účet KKP (hlavné produkty KKP)
Pridaná hodnota, v tis. Eur	1 686 782	Satelitný účet KKP* (hlavné odvetvia KKP)

Zdroj: IKP

Pozn. v rámci verejných výdavkov sú započítané verejné výdavky všetkých kultúrnych politík a aparátu MK SR okrem kultúrnej politiky cirkví, ktorej spracovanie bude poskytnuté v druhej edícii hodnotenia. Prehľad sleduje prevažne skutočne čerpané verejné výdavky – nezapočítava vlastné príjmy entít. Presnejšie zdroje dát - vid' detailne príloha č. 1: Metodika rozdelenia kultúrnych politík a ekonomických ukazovateľov.

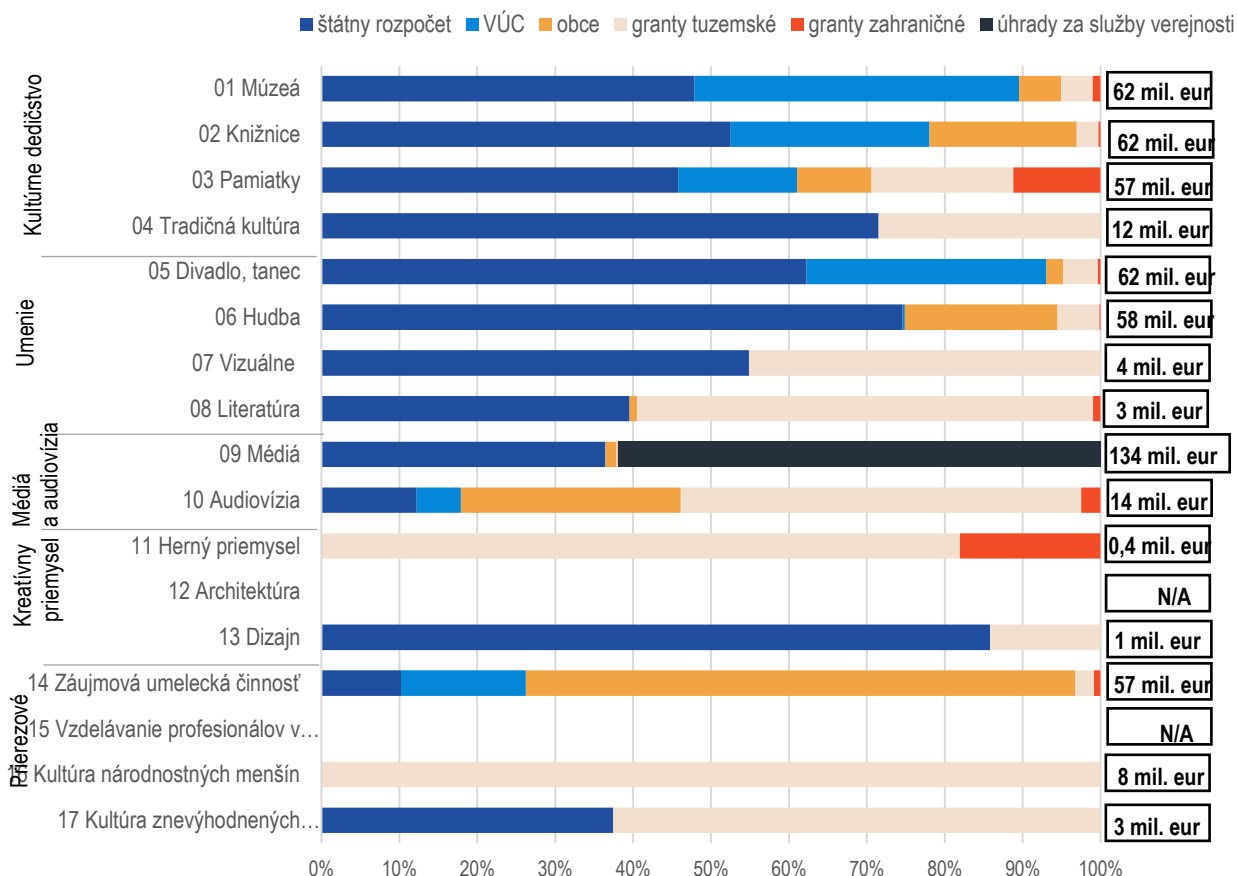
⁴ Politiky č. 18. a 19. budú dopracované v druhej edícii.

⁵ V SÚ KKP 2019 sú verejné výdavky pre oblasť záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálne umenie v objeme 246 mil. eur, čo reprezentuje výdavky aj iných rezortov a subjektov verejnej správy – výdavky na ZUŠ, CVC a iné neidentifikovateľné subjekty, ktoré je nevyhnutné ešte overiť, preto údaj bude zahnutý v politike až vo vyhodnotení samostatnej politiky.

⁶ S úhradami za služby verejnosti, ktoré reprezentujú až 60% bola v roku 2019 alokácia až 134 mil. eur.

⁷ Pre praktické účely je v textoch pri tejto metóde vždy uvádzaný zdroj SÚ KKP* - s hviezdičkou.

⁸ Zhmutie výsledkov Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky (2014-2019), dostupný na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Zhmutie-vysledkov-SU-KKP-SR-2014-2019.pdf>.

Graf 1 Zdroj financovania verejných výdavkov jednotlivých kultúrnych politík, v roku 2019, v %

Zdroj: IKP,

Pozn.: Vo verzii návrhu v roku 2022 nie sú spracované politiky cirkvi a štátneho jazyka, ktoré budú predmetom spracovania v ďalšej verzii.

Prierezové politiky a politiku architektúry je potrebné spresniť v ďalšej verzii, hodnoty sú orientačné.

V tabuľke nie je zohľadnená výška podpory na projekty FPU, ktoré majú mediodborový charakter (viď Príloha č. 1) v objeme 4,1 mil., a výdavky na kultúrne poukazy eur za rok 2019 – avšak čiastočne sa môžu nachádzať aj v iných politikách, preto nie sú v tejto verzii zarátané do celkových výdavkov.

Tabuľka 4 Prehľad nástrojov strešnej kultúrnej politiky MKSR platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame: <ul style="list-style-type: none"> Verejný výdavok na aparát MK SR (nie je započítaný v rámci žiadnej z politik – v 2019 podľa RIS: 22 mil. eur). Kultúrne poukazy (do roku 2020: 3 mil. eur) IROP PO3 – jednorazová decentralizovaná a centralizovaná schéma (Pozn.: výdavky nie sú priamo reflektované v grafe 1, avšak mali by byť reflektované v kultoch nepriamo). 	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje: <ul style="list-style-type: none"> Autorský zákon (Zákon č. 185/2015 Z. z.) Zákon Slovenskej národnej rady č. 96/1991 Zb. o verejných kultúrnych podujatiach <i>Mimo gesciu MK SR:</i> Nariadenie vlády č. 341/2004 Z. z. Nariadenie vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovujú katalógy pracovných činností pri výkone práce vo verejnom záujme a o ich zmenách a doplnení
Nepriame: <p><i>Mimo gesciu MK SR:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Zákon č. 222/2004 Z. z. o DPH, § 34 <ul style="list-style-type: none"> Verejných právnických osôb, alebo právnické či fyzické osoby, ktoré vykonávajú činnosť na iný účel, ako je dosahovanie zisku, pričom eventuality zisk musí byť v plnom rozsahu znovu použitý na danú činnosť - sú 	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia): <ul style="list-style-type: none"> Založenie Platformy KKP (od 2020) Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu (prijaté Sektorovou radou pre kultúru a kreatívny priemysel v rámci národného projektu v roku 2022) Satelitný účet kultúry a kreatívneho priemyslu SR

oslobodené od dane za kultúrne služby
a dodanie tovarov úzko s nimi súvisiace.

Zdroj: IKP

Pozn.: v tabuľke 4 sú prezentované nástroje strešného charakteru, avšak nástroje verejnej politiky za všetkých 19 sektorových a prierezových politík vplyvujú na výsledky verejného záujmu strešnej politiky.

Box 1 Metodika delenia kultúrnych politík

Inštitút kultúrnej politiky v spolupráci s vecnými sekciami a odbornou verejnosťou (spolupráce sa zúčastnilo rôznou formou vyše 200 odborníkov) pripravil počas rokov 2021 a 2022 systém vyhodnocovania cieľov kultúrnych politík, súvisiacich čiastkových cieľov a merateľných ukazovateľov pre 16 pilotných kultúrnych politík. V prvej edícii boli spracované návrhy cieľov a merateľných ukazovateľov pre strešnú kultúrnu politiku; pre všetkých 13 sektorových kultúrnych politík a 2 prierezové kultúrne politiky. V ďalších edíciách sa ráta s návrhom vyhodnotenia aj pre ďalšie prierezové politiky⁹.

Kultúrne politiky sú súbory nástrojov, ktorými sa verejná a štátna správa snaží dosiahnuť určité ciele verejného záujmu v kultúrnom a kreatívnom sektore. Pre účel získania väčšieho prehľadu o výsledkoch kultúrnych politík sú kultúrne politiky rozdelené do troch rovín, pričom sa vzájomne ovplyvňujú:

- **Strešná kultúrna politika** prináša celkový pohľad na to, aké celospoločenské, ekonomické a kultúrne dopady majú všetky sektorové a prierezové politiky z pohľadu regulovaných či dotovaných kultúrnych služieb a produktov. Strešná kultúrna politika nie je izolovaná a dosahovanie jej výsledkov priamo súvisí aj s inými oblasťami ako vzdelávanie, zdravotníctvo, sociálna oblasť, hospodárstvo a pod.
- **Sektorová kultúrna politika** je prehľad súboru nástrojov, ktoré sa týkajú dosahovania cieľa pre čiastkový sektor kultúry identifikovaných v spolu 13 sektorových kultúrnych politikách. Jedná sa o sektory, pre ktoré v súčasnosti na Slovensku existujú nástroje ministerstva kultúry zasahujúce do voľného trhu. Delenie na sektory prebieha hlavne z optiku legislatívy, výdavkov štátneho rozpočtu a, kde je to možné, aj verejných výdavkov samospráv. Delenie kultúrnych činností do jednotlivých kultúrnych politík bolo vytvárané na základe prevažujúcej činnosti, a to tak, aby pri vyhodnocovaní nenastávala duplicita (v prípade že nastáva, je naznačené akým spôsobom). Členenie politík je nasledovné:
  - **Politiky kultúrneho dedičstva:** 1. Múzejný sektor; 2. Verejné knižnice; 3. Pamiatkový fond; 4. Tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo
  - **Politiky umenia:** 5. Divadlo a tanec; 6. Hudba; 7. Vizuálne umenie; 8. Literatúra
  - **Politiky médiá a audiovizie:** 9. Médiá; 10. Audiovizia
  - **Politiky kreatívneho priemyslu:** 11. Herný priemysel; 12. Architektúra; 13. Dizajn
- **Prierezová kultúrna politika** je prehľad súboru nástrojov, ktoré sa týkajú určenej prierezovej témy s identifikovaným cieľom pre určenú tému. Nástroje môžu byť identifikované v súčinnosti s inými orgánmi štátnej a verejnej správy. Členenie politík je nasledovné:
  - **Prierezové politiky:** 14. Záujmová umelecká činnosť; 15. Vzdelávanie profesionálov pôsobiacich v oblasti kultúry; 16. Kultúra národnostných menšín; 17. Kultúra znevýhodnených skupín; 18. Štátny jazyk a komunikácia; 19. Cirkvi a náboženské spoločnosti

Cieľ kultúrnej politiky je zdôvodnením verejnej intervencie v danej oblasti a v zjednodušenej podobe vysvetľuje, čo danou politikou chce spoločnosť dosiahnuť. Treba ich vnímať ako návrh na „objektivizáciu“ jednotlivých kultúrnych politík. Majú to byť ciele kultúrnej politiky, ktoré univerzálne chce dosahovať každá demokratická krajina bez ohľadu na momentálne politické zastúpenie. Ciele sú vypracované v štruktúre hlavného cieľa a čiastkových cieľov kultúrnej politiky. Každý hlavný cieľ má definované aj tzv. čiastkové ciele kultúrnej politiky, ktoré boli navrhnuté z hľadiska sledovania hodnotového a výrobného reťazca, ktorý popisuje rôzne procesy realizácie kultúrnej politiky.

Zdroj: IKP

Posudzovanie kultúrnej politiky Slovenskej republiky na základe merateľných ukazovateľov

Kultúrna politika nebola tradične posudzovaná prostredníctvom merateľných výsledkov podobne ako bývajú posudzované iné verejné politiky, nakoľko je náročné objektívne prepojiť konkrétnu činnosť v kultúre a umení s konkrétnymi merateľnými ukazovateľmi. Na to, aby kvalita verejnej debaty o kultúrnej politike nezaostávala za ostatnými politikami, je spracovaný strešný cieľ kultúrnej politiky. Podkladom pre teoretické východiská, na základe ktorých bol navrhnutý hlavný a čiastkové ciele kultúrnej politiky, boli najprestížnejšie

⁹ Návrhy sú dostupné v dokumente „Súbor cieľov a merateľných ukazovateľov pre kultúrne politiky na Slovensku – prvá edícia“ viac info dostupných na: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturej-politiky/ako-vyhodnocovat-dopady-kultury/>

výskumné projekty o meraní dopadov kultúry z Veľkej Británie¹⁰. Vďaka stanovenému cieľu je možné posúdiť, aký celospoločenský dopad má kultúrna politika a všetky jej zložky.

Hlavným cieľom kultúrnej politiky je tvorba, prezentácia, výskum a uchovávanie umenia, kreatívneho priemyslu a kultúrneho dedičstva, ktorých výsledkom je kvalitná a dostupná umelecká a kultúrna ponuka a pozitívne spoločensko-ekonomické dopady kultúry.

Tento cieľ v sebe zahŕňa štyri rôzne oblasti, ktoré sa môžu definovať ako samostatné čiastkové ciele zamerané na rozvíjanie kvalitnej a dostupnej kultúry, rovnako aj zvyšovanie pozitívnych spoločenských a ekonomických dopadov kultúry (Tabuľka 5). Zároveň je možné ku každému čiastkovému cieľu priradiť sadu merateľných ukazovateľov. Objektívne vyhodnotenie kultúrnej politiky je následne možné vykonať pomocou vyhodnotenia jednotlivých merateľných ukazovateľov, ktoré spoločne podajú komplexný pohľad na plnenie cieľa kultúrnej politiky.

Tabuľka 5 Čiastkové ciele strešnej kultúrnej politiky

Čiastkové ciele	Merateľné ukazovatele
a) Rozvíjanie kvalitnej kultúry	Vnútorná hodnota kultúry a umenia Kvalita kultúrnej infraštruktúry Miera inštitucionálnej spolupráce
b) Rozvíjanie dostupnosti kultúry	Dostupnosť kultúrnej infraštruktúry Pasívna participácia na kultúre Aktívna participácia na kultúre
c) Zvyšovanie pozitívnych spoločenských dopadov kultúry	Spoločenská súdržnosť, dôvera a priateľnosť Občianska angažovanosť Vnímanie kvality života a zdravia Čitateľská gramotnosť
d) Zvyšovanie pozitívnych ekonomických dopadov kultúry	Príspevok KKP na HDP Zamestnanosť v KKP Import a export KKP

Zdroj: IKP

Jednotlivé čiastkové ciele na seba nadväzujú a vzájomne sa aj ovplyvňujú. Kauzálne prepojenie medzi čiastkovými cieľmi, konkrétne dostupnosťou kultúry a jej spoločenskými dopadmi, bolo skúmané aj v slovenských podmienkach výskumom Národného osvetového centra „**Kultúra v štyroch dejstvách**“¹¹. **Ten ukázal, že rozmanitosť kultúry môže byť vhodnou cestou ako brániť spoločnosť pred nebezpečnými javmi, ktoré ohrozujú demokraciu ako sú extrémizmus, či xenofóbia.** Výskumníci netvrdili, že táto kauzalita platí automaticky, no zistili, že pokiaľ obyvatelia navštevujú rôzne typy kultúrnych podujatí a majú v obľube rôzne žánre kultúry, majú aj väčšiu náklonnosť byť otvorenejšími vo svojich hodnotových postojoch. Takýto obyvatelia majú otvorenejšie postoje k cudzím kultúram, sú prístupnejší novým stimulom, majú menej vyhranené etno-centricke postoje, sú spokojnejší so svojím životom a majú viac osobných zážitkov a skúseností s ľuďmi zo zahraničia.

Zhodnotenia a vysvetlenia toho, ako jednotlivé čiastkové ciele prispievajú k napĺňovaniu hlavného cieľa kultúrnej politiky sa nachádzajú nižšie:

a) Rozvíjanie kvalitnej kultúry

Kým umelecké diela zo Slovenska majú aj medzinárodný úspech, čo je jeden zo spôsobov merania kvality umenia, mnoho navrhovaných spôsobov merania kvality kultúry sa na Slovensku ešte nerealizuje, prípadne prebiehajú prvotné diskusie.

Snahy merať dopady kultúry sa v poslednom desaťročí čoraz viac orientujú nielen na ekonomické dopady, ale aj na ťažšie uchopiteľný vplyv kultúry na vnímanie jednotlivcov. Vyhodnocovanie kvality sa rozdeľuje na tri hodnotiace

¹⁰ Bille, T., & Olsen, F. (2018). Measuring the Quality and Impact of Arts and Culture. In K. O. Eliassen, J. F. Hovden, & Ø. Prytz (Eds.), *Contested Qualities: Negotiating Value in Arts and Culture* (pp. 229-256). Fagbokforlaget. Dostupné na: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/c20cf3c8-5663-4943-be0f-8f699f59e1cf>.

¹¹ Gajdoš, A. & Mathias, M. & Mrva, M. & Révészová, Z. & Sedovic, M. & Vanoch, M. (2019). 1. dejstvo: Kultúra ako vkus. In: Kultúra v štyroch dejstvách, str. 39, Národné osvetové centrum.

úrovne, kde delíme meranie kvality kultúry na vnútornú hodnotu kultúry a umenia, kvalitu kultúrnej infraštruktúry a mieru inštitucionálnej spolupráce¹².

Vnútorná hodnota kultúry a umenia

Vnútorná hodnota kultúry a umenia sa dá merať pomocou zástupných indikátorov ako napríklad získanie ocenenia na medzinárodných súťažiach alebo dotazníkový zber vnímania kvality umeleckého diela navrhnutého anglickým Art Council. Metóda hodnotenia kvality publikom, odborníkmi a samotnými umelcami bola vo Veľkej Británii pilotne započatá v roku 2016¹³. Na Slovensku nebolo doposiaľ takéto meranie kvality kultúry a umenia realizované. V priebehu rokov 2017-2021 boli kultúrne produkty a služby zo Slovenska ocenené v nasledovných sektoroch¹⁴:

- **V kultúrnom dedičstve** (v tejto oblasti je prestížou byť nositeľom medzinárodného certifikátu):
  - Za pamiatkový fond: V 2022 stredoveké nástenné maľby na Gemeru a v Malohonte získali značku Európske dedičstvo¹⁵.
- **V umení:**
  - Za literatúru – Ivana Dobráková (Európska literárna cena, 2017)¹⁶.
  - Za vizuálne umenie – Filip Hrebenda (Sony world photography awards, 2022)¹⁷.
- **V médiách a audiovizíi:**
  - Za audiovizíu: slovenské filmy ocenené na A-čkových festivaloch: 4 získané ceny aj v roku 2019, aj v roku 2020; 8 cien v roku 2021¹⁸.
- **V KKP:**
  - Za dizajn – grafické štúdio Pergamen (Red Dot Design Award, 2019)¹⁹.

Kvalita kultúrnej infraštruktúry

Kvalitu kultúrnej infraštruktúry je možné merať cez vyhodnocovanie kvality služieb kultúrnych inštitúcií, na čo je potrebné stanoviť objektívne štandardy pre jednotlivé druhy kultúrnych inštitúcií. Na Slovensku majú v súčasnosti objektívne štandardy²⁰ stanovené iba verejné knižnice, pričom vyhodnotenie SNK z roku 2020 ukázalo, že len 2 z 30²¹ spĺňajú 6 zo 7²² stanovených štandardov. Pre ostatné oblasti kultúrnej politiky bude vyhodnotenie možné až po stanovení štandardov.

Miera inštitucionálnej spolupráce

Miera inštitucionálnej spolupráce vyhodnocuje intenzitu spolupráce a prepojenia rôznych aktérov v kultúre a vytváranie kreatívneho potenciálu, čo sú predpoklady pre vznik kvalitnej kultúry. Spolupráca umožňuje rozličným aktérom navzájom sa inšpirovať, učiť a podnecovať sa.

¹² Bille, T., & Olsen, F. (2018). Measuring the Quality and Impact of Arts and Culture. In K. O. Eliassen, J. F. Hovden, & Ø. Prytz (Eds.), *Contested Qualities: Negotiating Value in Arts and Culture* (pp. 229-256). Fagbokforlaget. Dostupné na: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/c20cf3c8-5663-4943-be0f-8f699f59e1cf>.

¹³ Pilotný projekt pre meranie kvality, Arts Council England. Dostupné na: <https://www.artscouncil.org.uk/quality-metrics/quality-metrics#section-1>.

¹⁴ Zoznam je na MK SR kontinuálne aktualizovaný.

¹⁵ Slováci prvýkrát získali značku Európske dedičstvo za kostoly z Gemera a Malohontu, 2022. Dostupné na: <https://www.sme.sk/minuta/22937086/slovaci-prvykrat-ziskali-znacku-europske-dedicstvo-za-kostoly-z-gemera-a-malohontu>.

¹⁶ Víťazní autori 2009-2021. Dostupné na: <https://euprizeliterature.eu/winning-authors-2009-2021>.

¹⁷ Obrovský úspech slovenského fotografa. Pri sopkách strávil štyri dni a noci, sprevádzal ho jedovatý plyn a otrasy. Dostupné na: <https://www.startitup.sk/obrovsky-uspech-slovenskeho-fotografa-pri-sopkach-stravil-styri-dni-a-noci-sprevadzal-ho-jedovaty-plyn-a-otrasy/>.

¹⁸ Údaje zo Správy o stave slovenskej audiovizie za roky 2019-2021. Dostupné na: <http://www.cedslovakia.eu/clanky/sprava-o-stave-slovenskej-audiovizie-v-roku>.

¹⁹ Súčasný slovenský dizajn má úspech: Vo svete boduje zubárske kreslo, sklo či bioplasty. Dostupné na: <https://www.forbes.sk/sucasny-slovensky-dizajn-ma-uspech-vo-svete-boduje-zubarske-kreslo-sklo-ci-bioplasty/>.

²⁰ Štandardy knižnic. Dostupné na: <https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/dokumenty-pre-knihovnikov/standarty-odporucania-usmernenia.html>.

²¹ Vyhodnotenie sa týka len RK (regionálne knižnice) a RKK (regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou).

²² Všetkých 7 štandardov nespĺňa žiadna knižnica, nakoľko vyhodnotenie prebiehalo v roku 2020 a jeden zo štandardov – Počet podujatí, nebolo možné naplniť z dôvodu pandemických opatrení.

Nenahraditeľnú úlohu vo vytváraní kvalitnej kultúry hrajú aj mestá a lokálni aktéri. Svojím pôsobením môžu zvyšovať úroveň kultúrneho života v krajine. Mestá majú napríklad možnosť prihlásiť sa do programu hlavné mesto kultúry, pričom na zapojenie sa do tohto programu je potrebné vytvoriť spolupráce v rámci lokality. Počas rokov 2018-2021 sa do programu hlavné mesto kultúry zapojilo 15 slovenských miest, v ktorých sa tak budoval kvalitnejší a dostupnejší kultúrny život. Slovenské mestá majú možnosť uchádzať sa aj o titul Európske hlavné mesto kultúry (EHMK), pričom v roku 2020 sa o titul EHMK 2026 uchádzalo 8 slovenských miest. Od roku 2017 sa o tento titul naprieč európskymi krajinami uchádzalo priemerne 6 miest.

Kvalita spoluprác v rámci uchádzania sa o tento titul v roku 2013 priniesla Košiciam prestížne miesto v zozname kreatívnych miest UNESCO²³. Zo susedných krajín sa v tomto zozname nachádza Brno a tri poľské mestá – Wrocław, Kraków a Łódź.

Rozvíjanie dostupnosti kultúry

Jedna zo základných a často diskutovaných dilem kultúrnej politiky je otázka kompromisu medzi dostupnosťou a kvalitou kultúry²⁴. Zatiaľ čo obhajcovia kvality kultúry preferujú kvalitné výstupy aj za cenu nižšej dostupnosti, zástancovia dostupnej kultúry dávajú prednosť širokej dostupnosti kultúry, aj za cenu nižšej kvality. Na Slovensku sa, rovnako ako aj v zahraničí, v rôznej miere vyvažujú oba princípy. Maximálne dostupná kultúra a zároveň maximálne kvalitná kultúra nepredstavuje realizovateľný cieľ z dôvodu obmedzenosti ľudských, finančných a iných zdrojov.

Na dostupnosť kultúry sa vieme pozrieť z dvoch hľadísk: z hľadiska kultúrnej infraštruktúry (ponuky) a z hľadiska participácie na kultúrnej činnosti (dopyt). Z hľadiska kultúrnej infraštruktúry je vhodné pýtať sa, či majú ľudia vo svojom okrese dostatočné množstvo kultúrnych inštitúcií a podujatí. Druhým aspektom je samotná participácia občanov na kultúrnych činnostiach a podujatiach, či už svojou návštevou (pasívna participácia), alebo svojou aktívnou účasťou, teda tvorbou (aktívna participácia).

Dostupnosť kultúrnej infraštruktúry

Slovenskí občania majú vo svojich okresoch dostupné rôzne kultúrne inštitúcie. Z vybraných zriadených kultúrnych inštitúcií²⁵ majú najväčšie pokrytie v jednotlivých okresoch knižnice, ktoré sú dostupné v každom okrese (priemerne 94 knižníc v každom okrese), najmenšie naopak divadlá, ktoré sa nachádzajú len v 13 okresoch. V 9 zo 79 (10%) okresov sa z každej sledovanej kultúrnej inštitúcie nachádza aspoň jedna (Tabuľka 6).

Tabuľka 6 Prehľad okresov s dostupnosťou sledovaných inštitúcií

Počet okresov	Počet typov sledovaných inštitúcií
9	7
7	6
17	5
24	4
10	3
4	2
1	1

Zdroj: Kult

Pasívna participácia na kultúre

Ponuka kultúrnych podujatí je porovnateľná s Českom. Na Slovensku existuje množstvo kultúrnych podujatí, ktoré sú dostupné pre obyvateľov miest a obcí, počet ich návštev sa každoročne pred pandémiou pohyboval nad 21 miliónov²⁶ (Graf 5). Na každého obyvateľa Slovenska tak pripadajú 4 návštevy kultúrnych podujatí a inštitúcií ročne, čo je rovnaké množstvo návštev, aké pripadá na obyvateľa v Českej republike.

Obyvatelia Slovenska síce majú záujem navštevovať kultúrne podujatia, návštevnosť je však nižšia ako priemer EÚ. Za posledných 12 mesiacov navštívilo podľa Eurostatu²⁷ kultúrne podujatie, alebo inštitúciu na Slovensku aspoň raz 59% opýtaných, pričom priemer návštevnosti pre EÚ 28 je o 5 percentuálnych bodov vyšší.

²³ Košice získali titul UNESCO Creative City of Media Arts. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/najnovsie/kosice-ziskali-titul-unesco-cre-creative/289678-clanok.html>.

²⁴ Towse, R., A Textbook of Cultural Economics, 2010.

²⁵ Sledované kultúrne inštitúcie: divadlá, galérie, knižnice, kultúrno-svetová činnosť, múzeá, nezávislé centrá a kiná.

²⁶ Počet návštev zahŕňa podujatia: Kultúrno-osvetovej činnosti, umeleckých súborov a profesionálnej hudobnej kultúry, galérii, múzeí, knižníc, divadiel a divadelných festivalov, astronomických zariadení, multimediálneho priemyslu a špecializovanej dizajnerskej činnosti.

²⁷ Údaj z roku 2015.

Ako uvádza výskum NOC z roku 2018²⁸, viac ako 80% obyvateľov všetkých krajov by uvítalo možnosť navštevovať kultúrne podujatia častejšie, pričom najvyššie percento populácie so záujmom navštevovať častejšie podujatia ako teraz sa nachádza v Košickom a Žilinskom kraji.

Na Slovensku existujú rôzne typy bariér, ktoré ľuďom neumožňujú participáciu na kultúrnych podujatiach. Nízka účasť na kultúrnych podujatiach môže indikovať nedostatok záujmu zo strany občanov, alebo nedostupnosť kultúry z časového, finančného, či geografického hľadiska. Na úrovni Európskej únie skúmal v roku 2017 dostupnosť kultúry Eurobarometer, ktorý sa opakuje každých 7 rokov, a preto nie sú medziročne porovnania k dispozícii. Výsledky Eurobarometra poukazujú, že na Slovensku je najväčšou prekážkou pasívnej participácie nedostatok času uvádzaný 39% opýtanými, pričom rovnaká miera časovej nedostupnosti je uvádzaná v rámci všetkých EÚ 28 krajín. Prieskum vyčíslujúci bariéry dostupnosti kultúry vykonáva každé tri roky aj NOC²⁹, výsledky z roku 2019 indikujú, že najväčšou bariérou pre návštevu podujatí je nezáujem o danú oblasť uvádzaná 31% opýtanými.

Aktívna participácia na kultúre

38,1% populácie vykonáva aktívne záujmovo-umeleckú činnosť. Viaceré štúdie poukazujú, že aktívna participácia je korelovaná s lepším zdravím a spokojnosťou so životom³⁰, ale aj spoločenskou kohéziou a ľudským rozvojom³¹. Podľa Eurostatu³² vykonáva aspoň raz za rok aktívne kultúrnu aktivitu na Slovensku 38,1% populácie, pričom priemer EÚ-27 vykazuje 34,4% aktívne participujúcich obyvateľov.

b) Zvyšovanie pozitívnych spoločenských dopadov kultúry

Kultúra má dôležité postavenie v živote jednotlivca ako aj celej spoločnosti. Východiskom pre stanovenie oblastí spoločenských dopadov je anglický výskum z roku 2016³³, ktorý identifikoval nasledovné dopady kultúry:

- Zapájanie sa do kultúrnych aktivít pomáha ľuďom **pochopiť vlastnú identitu a prináša zmysel a účel ľudskému bytiu.** Kultúrne hodnoty napomáhajú ľuďom vidieť svet aj inými očami, učia tolerancii, porozumeniu a spájajú ľudí, čo ich robí silnými a zjednotenými.
- Účasť na kultúre a umení podporuje kritické a strategické myslenie, vďaka ktorému umožňuje ľuďom **byť efektívnejšími občanmi.**
- Napomáha zlepšovaniu kognitívnych schopností, **ktoré skvalitňujú vzdelávací proces.**

V kontexte vplyvu kultúry na spoločnosť je dôležité myslieť na to, že aj keď má kultúra pozitívne spoločenské dopady, nie je jediným determinantom pozitívneho spoločenského vývoja, keďže do rovnice vstupujú aj iné premenné akými sú napr. vzdelanie, výchova a prostredie, v ktorom sa občania pohybujú.

Pozitívne spoločenské dopady kultúry možno merať napr. cez sledovanie miery spoločenskej súdržnosti, občianskej angažovanosti, vnímania kvality života a zdravia, ako aj čitateľskej gramotnosti detí a dospelých.

Spoločenská súdržnosť, dôvera a prívetivosť

Na Slovensku prevláda nízka spoločenská súdržnosť a dôvera. V Európskom výskume hodnôt vykonanom v roku 2017 bola spoločenská súdržnosť meraná ako percento obyvateľov, ktorí nemajú výhrady voči susedom z inej kultúry. Výsledky priamo odkazovali na rôzne skupiny obyvateľstva a výrazne sa líšili. Zatiaľ čo 70%

²⁸ NOC, Sme všetci spokojní s našimi možnosťami kultúrneho vyžitia?, 2018. Dostupné na internete: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/09/infosheet4.pdf>.

²⁹ Reprezentatívny kvantitatívny prieskum NOC: Spotreba kultúry, 2019. Dostupné na internete: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/12/Spotreba-kult%C3%BAry-Reprezentat%C3%ADvny-quantitat%C3%ADvny-prieskum.pptx>.

³⁰ Lakey, Smith, Askala, McManus. Culture, sport and wellbeing. 2017.

Dostupné na internete: https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/Culture%20sport%20and%20wellbeing_adults.pdf.

³¹ Sacco, Ferilli, Tavano Blessi. Culture 3.0. Dostupné na internete: <https://www.amoslab.fi/wp-content/uploads/2014/06/Pier-Luigio-Sacco.-Culture-3.0-JCE-circ.pdf>.

³² Údaj z roku 2015.

³³ Crossick, G., & Kaszynska, P. (2016). *Understanding the value of arts & culture. The AHRC cultural value project*. Swindon: Arts & Humanities Research Council. <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2021/11/AHRC-291121-UnderstandingTheValueOfArts-CulturalValueProjectReport.pdf>

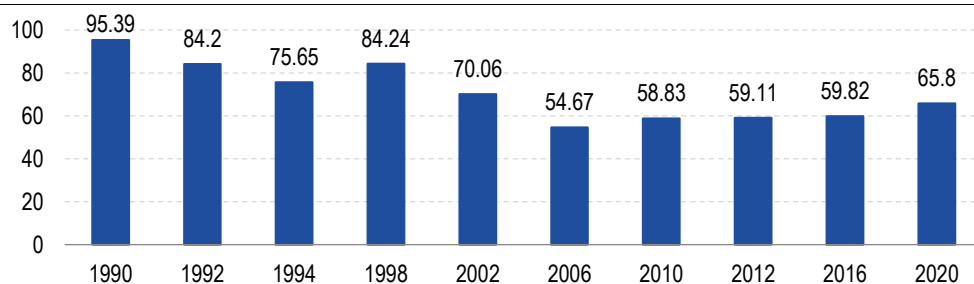
respondentov zo Slovenska uviedlo, že nemá výhrady mať v susedstve Židov, percento populácie bez výhrad voči moslimom kleslo na 43% a absenciu výhrad voči Rómom už uvádzalo len 35% opýtaných. Výsledky z Českej republiky ukazujú podobné výsledky pre viaceré skupiny obyvateľov, najmenší podiel (36%) respondentov bez výhrad je opätovne voči Rómom. **Európsky výskum hodnôt³⁴ poukazuje následne na nízku mieru spoločenskej dôvery na Slovensku, iba 21% opýtaných súhlasí s tým, že iným ľuďom je možné veriť.** Česká republika dosahuje rovnakú úroveň spoločenskej dôvery, o niekoľko percentuálnych bodov je na tom lepšie Poľsko (25%) a Maďarsko (27%). Z krajín EÚ dosiahli nižšiu úroveň spoločenskej dôvery len tri krajiny: Bulharsko (18%), Chorvátsko (14%) a Rumunsko (13%)³⁵.

Slovensko je jednou z najmenej prívetivých krajín pre cudzincov v EÚ. Index MIPEx³⁶ sa zameriava na opatrenia vlád zlepšujúce integráciu cudzincov v krajinách Európskej únie. Slovensko bolo v rámci tohto indexu vyhodnotené ako jedna z najmenej prívetivých krajín EÚ, pričom nižšie skóre dosiahli len Litva a Lotyšsko.

Občianska angažovanosť

Volebná účasť na Slovensku sa pohybuje na úrovni priemeru OECD krajín, avšak pri aktuálnom vývoji v susedných krajinách je potrebné budovať povedomie o dôležitosti demokratického usporiadania krajiny. Viera vo vládu štátu je základom sociálnej kohézie a blahobytu, vysoká volebná účasť predstavuje mieru občianskej participácie v politickom procese³⁷. Účasť na voľbách môže predstavovať proxy indikátor občianskej angažovanosti ľudí. Slovenská volebná účasť vo voľbách do NR SR v roku 2020 dosiahla 66%, a teda dosahuje skoro priemer volebnej účasti krajín OECD (69%). Z krajín V4 má nižšiu volebnú účasť len ČR, ich účasť vo voľbách do Poslaneckej snemovny Parlamentu ČR bola v roku 2021 65%.

Graf 2 Slovenská volebná účasť vo voľbách do NR SR od roku 1990, v %

Zdroj: ŠÚSR

Vnímanie kvality života a zdravia

Subjektívna kvalita života Slovákov je nižšia ako priemer OECD. Slováci vnímajú kvalitu svojho života³⁸ na nižšej úrovni ako je priemer OECD a zo 41 sledovaných krajín sa umiestnilo na 21. mieste. V rámci krajín V4 lepšie hodnotenie dosiahlo len Česko, ktoré sa umiestnilo na 17. mieste a ako jediné nad priemerom OECD. Poľsko s Maďarskom dosiahli výrazne horšie hodnotenie a nachádzajú sa na 30. a 33. mieste.

Dobrý zdravotný stav uvádza 65% Slovákov. Slovensko dosiahlo 30. priečku v subjektívnom vnímaní zdravia a dobrý stav uvádza o 3 percentuálne body menej ľudí ako je priemer OECD. Krajiny V4 sa vo vnímaní zdravotného stavu umiestnili hneď za sebou, na čele vedie Slovensko, nasleduje za ním Česko, Poľsko a Maďarsko.

Čitateľská gramotnosť

Čitateľská gramotnosť detí s pribúdajúcim vekom klesá a v čase neprichádza k zlepšovaniu. Hodnotenie čitateľskej zručností 10-ročných detí PIRLS³⁹ ukazuje, že Slovensko dosahuje lepšie výsledky ako priemer krajín

³⁴EVH dostupný na internete: http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3120_attach_Pramenna_EVS_2017_Slovensko.pdf.

³⁵ Sozialer Zusammenhalt, Teil II: Verbundenheit und Solidarität. Dostupné na: <https://www.werteforschung.at/projekte/werte-zoom/werte-zoom-3-sozialer-zusammenhalt-ii/>.

³⁶ Migrant integration policy index. Dostupné na: <https://www.mipex.eu/play/>.

³⁷ OECD, 2021. Dostupné na internete: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/civic-engagement/>.

³⁸ Ukazovateľ Better life index. Dostupné na: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>.

³⁹ Meranie uskutočnené v roku 2016. Dostupné na: https://nces.ed.gov/surveys/pirls/pirls2016/tables/pirls2016_table01.asp.

OECD, avšak zvyšné krajiny V4 dosiahli oveľa lepšie výsledky. Najlepšie sa umiestnilo Poľsko (565 bodov), následne Maďarsko (554 bodov), Česko (543 bodov) a Slovensko (535 bodov).

Skóre v meraní 15-ročných detí poukazuje na nízke čitateľské zručnosti. Zo 77 sledovaných krajín sa Slovensko umiestnilo na 41. mieste, čo predstavuje najslabšie výsledky v rámci V4 krajín. Najlepšie sa umiestnilo Poľsko na 10. mieste, následne Česko na 15. mieste a Maďarsko na 33. mieste. V prípade oboch meraní čitateľskej zručnosti detí Slovensko vo výsledkoch v priebehu času stagnuje.

Nadpriemerné výsledky čitateľskej gramotnosti dospelých zatieňuje vypuklá náchylnosť viery v konšpiračné teórie. Výskum OECD zameraný na čitateľskú gramotnosť dospelých PIAAC⁴⁰ (16-65 rokov) je jediným, v ktorom Slovensko dosiahlo nadpriemerné skóre z OECD krajín a spolu s Českou republikou aj najvyššie skóre z krajín V4, a teda 274 bodov. Maďarsko s Poľskom dosiahli o desať bodov menej, čo je priemerná úroveň dosiahnutých bodov krajinami OECD. Nadpriemerný výsledok Slovenska merania PIAAC je však ztienený štúdiou Globsecu z roku 2022⁴¹, v ktorej sa Slovensko spolu s Bulharskom ukázali byť krajinami s najväčšou náchylnosťou veriť konšpiračným teóriám a dezinformáciám (štúdia skúma 10 krajín strednej a východnej Európy). Výsledok poukazuje na dôležitosť kritického myslenia a čerpania informácií z overených zdrojov.

c) Zvyšovanie pozitívnych ekonomických dopadov kultúry

Kultúrny a kreatívny priemysel má priame aj nepriame dopady na ekonomiku. Priamo je v ňom generovaná pridaná hodnota, zamestnávané ekonomicky aktívne obyvateľstvo, dochádza ku importu a exportu kultúrnych statkov. Nepriama ekonomická stopa kultúrneho a kreatívneho priemyslu by bola ešte vyššia v prípade zohľadnenia vytvárania pridanej hodnoty aj v iných sektoroch, napríklad v turizme, ktorý generuje dopyt po tovaroch a službách aj v ďalších odvetviach ekonomiky. Výstupy kreatívnej práce poskytujú taktiež vstupy širokému spektru hospodárskych odvetví vo forme obsahu, inšpirácií, zručností a schopností, duševného kapitálu a odborných pracovníkov.

Vyčísľovanie dopadov kultúrneho a kreatívneho priemyslu vychádza z kvantifikácie priamych dopadov. Ekonomické dopady KKP sú vyčísľované v štatistike Satelitného účtu KKP⁴², pričom obmedzenie medzinárodného porovnania dát vyplýva z nejednotného zaradovania sektorov a podsektorov do KKP. Táto absencia medzinárodne porovnateľných štatistík znamená, že aj napriek rastúcemu uvedomeniu si dôležitosti kultúrneho a kreatívneho priemyslu, oblasť zostáva podceňovaná z pohľadu debát o verejných politikách⁴³. Dáta zo slovenského Satelitného účtu KKP sú dobre porovnateľné s Českou republikou a aj keď sa nejedná o rovnako zostavenú štatistiku (jednou z odlišností je, že ČR napr. zarátava do oblasti kultúrneho dedičstva aj služby cestovných kancelárií), jedná sa o najbližší satelitný účet k slovenskému.

Príspevok KKP na HDP

Podiel HDP KKP na HDP celej ekonomiky Slovenska je porovnateľný s Českom, avšak český sektor KKP rastie rýchlejšie. V roku 2019 tvoril HDP KKP na Slovensku 1,7% na HDP celej ekonomiky, medzi rokmi 2017-2019 došlo k nárastu HDP KKP na HDP z 1,39 mld. eur v roku 2017 na 1,60 mld. eur v roku 2019. Jedná sa o absolútny nárast o 206 mil. eur, v prepočte na obyvateľa je to nárast o 37 eur. Český satelitný účet ukazuje, že v roku 2019 HDP KKP v ČR tvoril 1,59% HDP celej ekonomiky, čo predstavuje 3,55 mld. eur. Medzi rokmi 2017-2019 však zaznamenali oveľa vyšší nárast HDP KKP ako Slovensko, jednalo sa absolútne o 892 mil. eur., a teda nárast o 83 eur na obyvateľa.

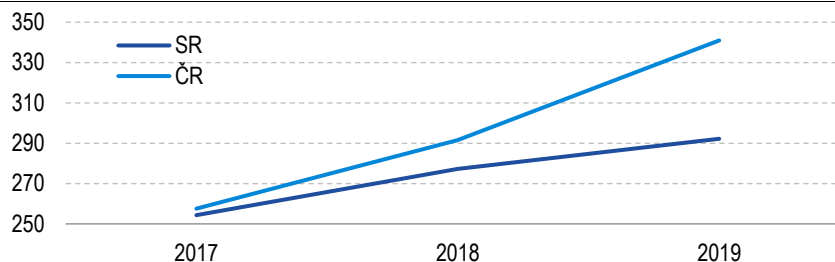
⁴⁰ Vyhodnotenie pre rok 2018. Dostupné na:

https://www.oecd.org/skills/piaac/publications/Skills_Matter_Additional_Results_from_the_Survey_of_Adult_Skills_ENG.pdf.

⁴¹ Globsec. Dostupné na: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-05/GLOBSEC-Trends-2022.pdf>.

⁴² Zhmutie výsledkov satelitného účtu KKP SR (2014-2019). Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Zhmutie-vysledkov-SU-KKP-SR-2014-2019.pdf>.

⁴³ OECD, Economic and social impact of cultural and creative sectors, 2021. Dostupné na: <https://www.oecd.org/cfe/leed/OECD-G20-Culture-July-2021.pdf>.

Graf 3 Vývoj HDP KKP na obyvateľa na Slovensku a v Česku, v eur p. c.

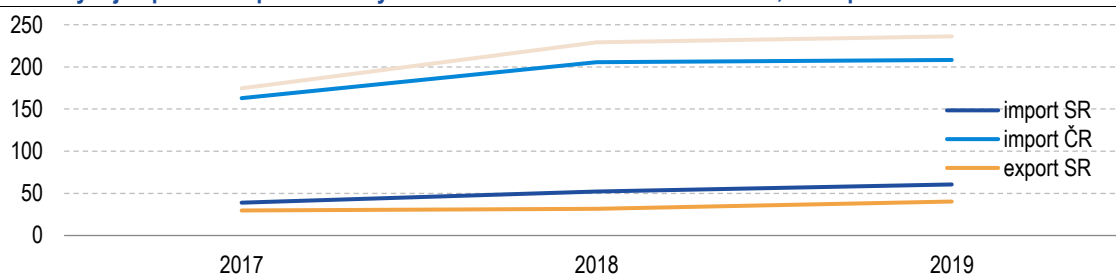
Zdroj: Satelitný účet KKP

Zamestnanosť v KKP

Na Slovensku pracuje relatívne málo ľudí v oblasti KKP. Celosvetovo ponúka sektor KKP skoro 30 miliónov zamestnaní, najmä v oblastiach vizuálneho umenia, neperiodickej tlače a hudobného priemyslu⁴⁴. Na Slovensku v roku 2019 kultúrne a kreatívne zamestnania vykonávalo 34 423 pracovníkov (údaj je prepočítaný na plnú pracovnú dobu a zahŕňa zamestnancov aj podnikateľov), čo predstavuje 1,4% podiel na zamestnanosti celej ekonomiky. Zamestnanosť KKP sa v Česku pohybuje okolo 2% celkovej zamestnanosti (v roku 2019 asi 83 tisíc zamestnancov). Zamestnanosť v SR aj ČR vykazovaná v satelitných účtoch sa pohybuje na nižšej úrovni v porovnaní s priemerom krajín EÚ28, podľa ktorého v kultúrnom sektore v roku 2015 pracovalo 2,9% zamestnancov⁴⁵.

Import a export sektora KKP

Ekonomická zatvorenosť slovenského KKP voči zahraničiu je v štatistikách zreteľná. Satelitné účty KKP Slovenska a Česka poukazujú na porovnateľný podiel HDP KKP na HDP celej ekonomiky. Táto podobnosť však prestáva platiť pri vyčísľovaní importu a exportu. Slovenský import v oblasti KKP bol v roku 2019 na úrovni 60 eur na obyvateľa, pričom Český dosahoval 208 eur na obyvateľa. Ešte viditeľnejší rozdiel je v prípade exportu, na Slovensku sa v oblasti KKP exportovalo v roku 2019 v hodnote 40 eur na obyvateľa, naopak v Česku v hodnote 236 eur na obyvateľa.

Graf 4 Vývoj importu a exportu na obyvateľa KKP na Slovensku a v Česku⁴⁶, v eur p. c.

Zdroj: Satelitný účet KKP

Všetky dopady pandémie na kultúru ešte nie sú vyčíslené, avšak počet návštev ukazuje prepád o 65%. Kultúrny a kreatívny sektor bol v posledných rokoch jednou z oblastí ekonomiky najviac zasiahnutých pandemiou. Zvýraznili sa ňou už existujúce výzvy a problémy sektoru, akými sú nestabilita zamestnania a príjmu, keďže väčšina zamestnancov priemyslu pracuje na živnosť, alebo v menších firmách. Prieskum ICOM z roku 2020 ukazuje, že až štvrtina odborných pracovníkov múzeí na voľnej nohe zvažuje úplnú zmenu kariéry⁴⁷. Vzhľadom na oneskorené

⁴⁴ UNESCO, Cultural times, 2015. Dostupné na:

https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/cultural_times_the_first_global_map_of_cultural_and_creative_industries.pdf.

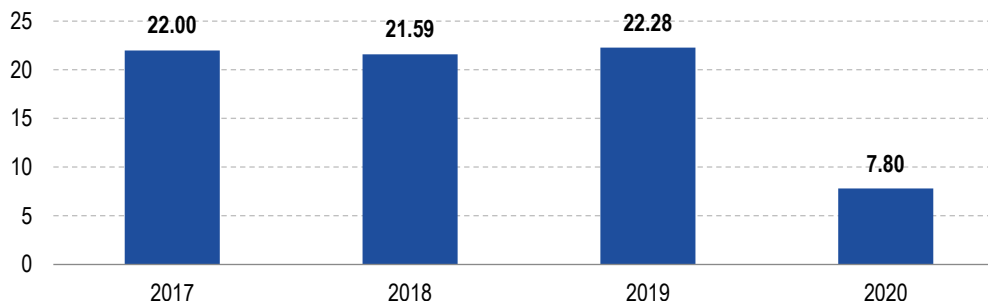
⁴⁵ Dossier, Cultural participation and wellbeing, 2018. Dostupné na: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2019/10/Observatorio_Social_laCaixa_Dossier-4_2017.pdf.

⁴⁶ Výsledky účtu kultúry ČR za rok 2019. Dostupné na: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2021/05/Vysledek_uctu_kultury_CR_za_rok_2019.pdf.

⁴⁷ ICOM, Museums, museum professionals and COVID-19: follow-up survey. Dostupné na: https://icom.museum/wp-content/uploads/2020/11/FINAL-EN_Follow-up-survey.pdf.

vyhodnocovanie štatistík Satelitného účtu KKP ešte nie sú k dispozícii agregátne údaje o dopade pandémie na sektor KKP. Dopad pandémie je však viditeľný vo vývoji počtu návštev kultúrnych podujatí. Zatiaľ čo sa počet návštev medzi rokmi 2017-2019 pohybuje nad úrovňou 21 miliónov, v roku 2020 nastal prepád o skoro dve tretiny na 7,8 milióna návštev spôsobený plošným zatváraním kultúrnych inštitúcií kvôli protipandemickým opatreniam.

Graf 5 Vývoj návštev podujatí medzi rokmi 2017-2020, v mil. návštev

Zdroj: Kult

Poznámka: V kultúrnych podujatiach je zarátaný počet návštev festivalov, koncertov, galérií, múzeí, podujatí knižníc, divadiel, podujatia v oblasti multimédií a špecializovaných dizajnerských činností

Unesco odhaduje, že v EU-27 a Veľkej Británii padol sektor KKP medzi rokmi 2019 a 2020 o 30% (skoro 200 miliárd eur)⁴⁸. Otáznym zostáva, kedy sa opätovne dostane na predpandemickú úroveň.

⁴⁸ UNESCO, 2020. Dostupné na: <https://en.unesco.org/news/culture-covid-19-impact-and-response-tracker>.